

JAK SE OMLOUVÁME A JAK NA OMLUVU ODPOVÍDÁME

11

Sociokulturní kompetence

Jazyková úroveň: A2/B1

Věk: 8., 9. ročník ZŠ

Téma: Omluva

Časová dotace: Jedna výuková jednotka, příp. dvě výukové jednotky (45 minut, příp. 2x 45 minut)

Cíle:

Jazykové cíle

1. Žák si je vědom, v jakých situacích ve společenském styku je vhodné použít omluvu.
2. Žák si je vědom, že je nutné rozlišovat formální a neformální situace a že se ve formálních situacích používají jiné formy omluvy / prostředky než v situacích neformálních.
3. Žák umí použít prostou omluvu *promiň/promiňte*. Žák si je vědom rozdílu mezi oběma výrazy (jednotné × množné číslo, tykání × vykání).
4. Žák zná i jiné formy omluvy (*Promiň, já nechtěl/a. Promiň, já nerad/nerada. Odpust'. Omlouvám se. Omlouvám se, že... Je mi to líto. Pardon. Sorry.*) a zná také patřičné reakce na omluvu (*Nic se nestalo. To nevadí. To je v pořádku.*).
5. Žák se seznámí s neformálním dialogem a uvědomuje si věcnou a jazykovou návaznost jednotlivých replik.
6. Žák zná různé způsoby omluvy v online komunikaci a umí je použít.

Metodická doporučení k vybraným aktivitám

Cvičení 1 a 2

Prohlédněte si následující obrázky. Jsou na nich situace, kdy se někdo někomu omlouvá. Zkuste situace na obrázcích popsat. Přiřadte ke každému obrázku ze cvičení 1 vhodný popis z nabídky.

Žáci se učí uchopit mikrosituaci omluvy v její komplexitě (příčině a důsledku) a aktivně pracují s různými rolemi participantů komunikační situace omluvy. Cvičení 2 navazuje na cvičení 1, obě cvičení procvičují porozumění vizuálně ztvárněné situaci a schopnost situaci adekvátně popsat. Žáci si procvičují lexikální zásobu spojenou s tématem omluvy, schopnost výběru podstatných informací a na jeho základě schopnost formulace popisu adekvátního co do obsahu i rozsahu.

Cílem tohoto úkolu je uvědomit si, že se primárně omlouváme osobám, případně zvířatům. Žáci by si koncept živé osoby měli spojit se zájmeny pro 1. a 2. osobu. Takové cvičení by mělo pomoci gramatiku ukotvovat kognitivně, nikoli jen mechanicky.

Cvičení 3–5

Vyberte z nabídky ke každé situaci popsané ve cvičení 1 a 2 vhodnou omluvu. U kterého textu (A–H) můžete použít více omluv z nabídky? Které omluvy můžete použít ve všech situacích? Proč?

Cvičení navazují na cvičení 1 a 2. Cvičení ukotvují znalost rozdílů mezi formální a neformální omluvou, respektive mezi formou rozkazovacího způsobu pro jednotné číslo (tykáni) a pro množné číslo (vykání). Žáci by měli dospět k tomu, aby na základě gramatické podoby sloves v nabídce rozlišili, že forma *omlouvám se* je tatáž pro kteréhokoli adresáta omluvy, protože v podmětu, tedy na místě, které udává gramatickou podobu slovesa, je autor omluvy v 1. osobě jednotného čísla. K tomu je třeba srovnání s omluvou *promiň/te*, kde je v podmětu adresát omluvy, a sloveso se mu tak musí formálně uzpůsobit, být s ním ve shodě. Mělo by dojít k explicitnímu srovnání forem *já se omlouvám* × *ty/vy promiň/te*.

Kolegyně z věty H) si můžou vzájemně tykat i vykat, tedy můžou mít různě blízký vztah.

Cvičení 6

Vyberte z nabídky vhodné věty (A–D) a doplňte je na vynechaná místa do rozhovoru.

Situace: Jana zapomněla, že její kamarádka Martina měla narozeniny. Co říká Jana? Co odpovídá Martina?

Žáci by se měli seznámit s neformálním rozhovorem, uvědomit si, na základě čeho na sebe jednotlivé repliky navazují a jak se dialog rozvíjí.

Cvičení 8 a 9

Podívejte se na ukázky z online psané komunikace (zprávy na mobilu, chat). Přečtěte si všechny texty. Co mají všechny texty společné?

Cílem aktivity je ukázat, jak funguje omlouvání v psané neformální komunikaci.

Žáci přemýšlejí nejprve každý sám. Poté si ve dvojicích sdělují své nápady, korigují je a upřesňují. Na závěr se dvojice dělí o své myšlenky s celou třídou (metoda *think-pair-share*). Učitel poté promítá (rozdává, zapisuje na tabuli) jednotlivá tvrzení a žáci je na základě předchozí diskuze přiřazují k textům.

Klíč k vybraným cvičením

Cvičení 2 Přiřadte ke každému obrázku ze cvičení 1 vhodný popis z nabídky.

Cvičení 3 Vyberte z nabídky ke každé situaci popsané ve cvičení 1 a 2 vhodnou omluvu.

- A) Manžel říká manželce: „Rozbil jsem tvůj oblíbený hrnek. Promiň. / Sorry. / Pardon. / Omlouvám se.“
- B) Pacientka říká doktorovi: „Jdu pozdě. Promiňte. / Pardon. / Omlouvám se.“
- C) Dívka říká svému příteli: „Zítřka do toho kina nemůžu. Promiň. / Sorry. / Pardon. / Omlouvám se.“
- D) Učitelka říká žákům: „Nestihla jsem opravit test. Promiňte. / Pardon. / Omlouvám se.“
- E) Kamarád píše na Facebooku ve skupině spolužáků: „Včera jsem vám neřekl pravdu. Promiňte. / Sorry. / Pardon. / Omlouvám se.“
- F) Prodáváč říká zákaznici: „V pondělí budeme mít zavřeno, tak prosím přijďte až v úterý. Promiňte. / Pardon. / Omlouvám se. / Omlouváme se.“
- G) Bratr píše sestře: „Snědl jsem tvou čokoládu. Promiň. / Sorry. / Pardon. / Omlouvám se.“
- H) Grafička píše své kolegyni: „Onemocnělo mi dítě, proto prezentaci posílám až dneska. Promiň. / Promiňte. / Pardon. / Omlouvám se.“

Cvičení 4 U kterého textu A)–H) můžete použít více omluv z nabídky?

U všech.

Cvičení 5 Které omluvy můžeme použít ve všech situacích? Proč?

Omlouvám se. Stylově a situačně neutrální omluva, podmětem je omlouvající se „já“ (1. osoba jednotného čísla, indikativ přítomného času), jiné valenční členy (např. adresát omluvy: komu) gramatickou podobu spojení *omlouvám se* nemění. Může být dále rozvíjena.

Pardon. Stručná, stylově neutrální omluva, srozumitelná i mluvčím mnoha jiných jazyků. Není to sloveso, ale citoslovce, proto nemění svoji podobu v závislosti na participantech situace omluvy (tj. nevyjadřuje gramatické kategorie, jako je např. shoda s podmětem). Má vysokou frekvenci užívání (viz Český národní korpus).

- Cvičení 6** Vyberte z nabídky vhodné věty (A–D) a doplňte je na vynechaná místa do rozhovoru.
1. Jana: „**Promiň, Martino, já jsem včera úplně zapoměla na tvoje narozeniny. Moc mě to mrzí, sorry!**“
 2. Martina: „**To nevadí. Včera mi to bylo trochu líto, ale už jsem v pohodě.**“
 3. Jana: „**Přinesla jsem ti květiny jako omluvu.**“
 4. Martina: „**Ta kytky je nádherná, díky. A už se, prosím tě, neomlouvěj, fakt v pohodě.**“
 5. Jana: „**Ale počkej, to není všechno, ještě jsem ti přinesla tvou oblíbenou čokoládu. Všechno nejlepší!**“
 6. Martina: „**To je super, díky, Jani, tuhle čokoládu miluju!**“
- Cvičení 8** Podívejte se na ukázky z online psané komunikace (zprávy na mobilu, chat). Přečtěte si všechny texty. Co mají všechny texty společné?
- Někdo se někomu za něco omlouvá.**
- Cvičení 9** Kdo každý text asi napsal? Komu ho asi napsal? Proč si to myslíte?
- Text A: **Přítel se omlouvá přítelkyni za něco, co udělal. Rád by ji svou omluvou získal zpět.**
- Text B: **Dívka se nevybíravě omlouvá, že nechce jít na schůzku.**
- Text C: **Žák/žákyně se omlouvá paní učitelce, že se nemůže připojit k online výuce.**
- Text D: **Dcera se omlouvá matce za to, že se nemůže změnit podle matčiny představ.**
- Text E: **Manžel se manželce omlouvá, že ji ruší kvůli tomu, aby se dozvěděl, kde najde česnek, aby mohl nemocným dětem uvařit česnečku.**
- Text F: **Zaměstnanec firmy se omlouvá za problémy s řešením objednávky a informuje zákazníka o způsobu řešení.**
- Cvičení 11** Používáte ve své online komunikaci zkratky? Které?
- Např.:
- z angličtiny: **BTW** = *by the way* (mimochodem); **LOL** = *lots of laugh* (spousta smíchu), *laughing out loud* (směji se nahlas), **lots of love** (hodně lásky); **WTF** = *what the fuck* (co to má sakra být/znamenat); **RU OK?** = *Are you OK?* (Jsi v pohodě?); **;-)BDAY** = *happy birthday* (všechno nejlepší k narozeninám); **GR8** = *great* (skvělé); **ASAP** = *as soon as possible* (co nejdříve to půjde); **THX** = *thanks* (díky); **PLS** = *please* (prosím)
- z češtiny: **PO** = *pondělí*; **LED** = *leden*; **POE** = *protože*; **MT** = *miluju tě*; **v Pze** = *v Praze*; **o5** = *opět*